

ŻYWIECKIE ŻYCIORYSY

Żywieckie środowisko regionalistyczne konstytuujące się wokół powiatu żywieckiego (w zmiennych granicach) należy do jednych z nielicznych w kraju środowisk, które zdecydowało się na opracowanie i wydawanie słownika biograficznego. Świadomie używam owych form niedokończonych czasownika. Zastosowanie tzw. holenderskiego systemu pozwala bowiem na ciągle kontynuowanie prac nad biogramami i okresowe ich publikowanie. Aktualnie w wydawnictwie trwają prace nad trzecim tomem.

Całe przedsięwzięcie pisarsko-wydawnicze jest realizowane przez grupę amatorów, nie korzystających z oparcia i doświadczenia wyspecjalizowanych instytutów naukowych, choć wśród autorów biogramów spotykamy profesjonalnych pracowników nauki. *Słownik biograficzny Żywiecczyzny* mimo tych czy innych usterek musimy uznać za przedsięwzięcie imponujące i o trwałych wartościach. Przedsięwzięcie godne popularyzowania w innych regionach.

Gdyby spoglądać w ujęciu retrospektywnym na dokonania tutejszych regionalistów, to *Słownik biograficzny Żywiecczyzny* (mimo, że dziś jeszcze niedokończony) stawiałbym obok Muzeum, reedycji *Dziejopisu żywieckiego* i podjęcia edycji „Groni” (dziś kontynuowanych chlubnie przez „Kartę Groni”). Jest to więc element najbardziej trwałego dorobku tego środowiska.

Przy przyjętym systemie holenderskim trudno wytykać redakcji pominięcia, opuszczenia. Oczywiście można pod adresem tego niezmiernie interesującego wydawnictwa zgłaszać różnego rodzaju zarzuty. Czynię to jednak z dużym wewnętrznym oporem, gdyż zbyt wysoko oceniam zabiegi i redakcji i wydawcy wkładane w powstawanie tego dzieła. Stąd niezrozumiała dla mnie jest bez troska w zakresie adiustacji stylistycznej i weryfikacji merytorycznej (w tym także korekty) tekstów napływających od róż-

nych autorów. Zbyt ważną inicjatywę naukowo-wydawniczą jest *Słownik*, by nie dołożyć szczypty energii (środków finansowych?) celem zewnętrznego jego upodobnienie do wzorcowego w tym zakresie wydawnictwa – *Polskiego słownika biograficznego*.

Nie przytaczam w tym miejscu potknięć, niedokładnych sformułowań (np. w nazywaniu miejscowych szkół średnich); są one zbyt częste. Ich wyliczanie w tym miejscu mogłoby wyglądać na próbę dezawuowania trudu autorów. Jestem zbyt daleki od tego, ale pretensje do redaktorów weryfikujących i korektorów pozostają. Każda informacja encyklopedyczna, słownikowa, ma przecież wartość normatywną, powinna więc być wiarygodna. Przynajmniej w rozumieniu odbiorcy. Przez kilka lat czytelnik *Słownika* mógł posiadać wątpliwości co do właściwego brzmienia nazwiska Michała Jeziorskiego (błędnie zapisane nazwisko w tomie I zostało sprostowane dopiero w tomie II, to samo dotyczy Ludwika Delaveaux).

W obu tomach zamieszczono ponad 580 biogramów; dominują wyraźnie osoby, które zmarły po 1945 r (402), w latach ostatniej wojny zmarły (raczej zginęły w obozach hitlerowskich) 64 osoby (wśród nich znajduje się czołowy promotor wszystkich poczynań regionalistycznych, Michał Jeziorski). Z okresu najwcześniejszego (do 1918 r.) mamy w *Słowniku* 90 osób.

Zgromadzona wiedza biograficzna o Żywcakach może być dobrym punktem wyjściowym do rozważań na tematy socjologiczne – społecznego awansu ludzi, wywodzących się z ubogich warstw mieszczańskich, czy też wiejskich, a poszukujących dróg szybkiego awansu społecznego. Jedną z nich był zawód nauczycielski, dzięki któremu względnie szybko uzyskiwało się prestiż społeczny, który jednak nie zawsze oznaczał stabilizację materialną. W tomie II znajdujemy blisko 80 biogramów nauczycieli – i to zarówno z małych szkółek wiejskich, jak i tych, którzy uzyskali katedry uniwersyteckie (m.in. Walery Goetel 1889–1972, Jan Kulpa 1908–1983, Adam S. Miodoński 1861–1913, Roman Pollak 1886–1972, Zygmunt J. Sarna 1890–1974, Władysław Studencki 1910–1985, Stanisław Wiewióra 1931–1993; w tomie I – m.in. Eugeniusz Janota 1823–1878, Bronisław Jasicki 1907–1992, Józef Łazarski 1854–1924, Mieczysław Łazarski 1852–1930, Wiktor M. Micherdziński 1908–1980, Mieczysław J. Obtułowicz 1902–1970, Stanisław Szczotka 1912–1954 i in.). Inni wybierali karierę duchowną – w tomie II 39 biografów. Każdy z tych duchownych, obok wypełniania swych obowiązków, wniósł duży wkład w rozwój tej ziemi. Niektórzy z nich sięgnęli po sakrę biskupią. Na kartach *Słownika* znajdujemy również sylwetki działaczy społeczno-politycznych, organiza-

torów życia gospodarczego, twórców kultury, żołnierzy (wśród nich również generałowie).

I jeszcze jedna drobna refleksja. Wśród czołowych działaczy żywieckiego regionalizmu znajdujemy sporą gromadkę twórców, którzy nie są Żywcakami z urodzenia; na teren przybyli często z odległych miejscowości, ich psychika została ukształtowana poza Żywcem. Należą do nich m.in. nestorzy żywieckiego regionalizmu. Ludwik Delaveaux (w *Słowniku* błędna pisownia jego nazwiska; również błąd w tytule rozprawy *Górale bieskidowi...*) przybył do Rajczy z Lubelskiego w wieku 23 lat; Eugeniusz Janota przybył do Żywca z pobliskich Kęt. Walenty Augustynowicz – wykwalifikowany nauczyciel w wieku 33 lat przybył do Żywca z Kolbuszowej; Jadwiga Bartoszewiczówna z Białostockiego do Żywca przybyła w wieku 33 lat; Helena Podkulska urodzona w Jaśle do Żywca przybyła również jako już wykwalifikowana nauczycielka. Aż z Trembowli do Żywca w wieku 22 lat przybył Władysław Latkiewicz, który swój trud badawczy poświęcił dokumentacji zbrodni hitlerowskich na terenie Żywiecczyzny oraz udziałowi nauczycieli w ruchu oporu. W rękopisie pozostała monografia Gilowic, dzieło nad którym pracował kilkadziesiąt lat. Z drugiej jednak strony urodzeni Żywcacy wnieśli istotny wkład w dzieje ogólnonarodowej sztuki, nauki i kultury – problem dotąd nieopracowany całościowo. Dziś dzięki *Słownikowi* wydaje się do rozwiązania.

Dla każdego badacza zajmującego się dziejami Żywiecczyzny i regionów pobliskich *Słownik* staje się pozycją niezmiernie użyteczną, bez której trudno sobie wyobrazić kontynuowanie badań. Wydawcy i autorom należą się wyrazy uznania i podziwu.

Słownik biograficzny Żywiecczyzny. Red. Antoni Urbaniec. Spółdzielnia Wydawnicza „Gazeta Żywiecka”, Żywiec, t.1: 1995 s. 244, t.2: 1997 s. 332.